

Datu subjekta piekrišana personas datu apstrādei

Raksta mērķis ir aplūkot personas piekrišanu kā tiesiskas datu apstrādes pamatu, viešot skaidrību, kādas prasības ir papildus jāievēro, lai piekrišanu varētu uzskatīt par spēkā esošu.

Personas datu apstrāde mūsdienās saistībā ar pakalpojumu sniegšanu vai preču iegādi ir ikdienas neatņemama sastāvdaļa. Sākotnēji klienta informācija tiek ievākta nolūkā sniegt pakalpojumu vai piegādāt preci, taču vēlāk šo informāciju uzņēmēji nereti vēlas izmantot arī citiem nolūkiem, proti, panākt klienta atgriešanos ar dažādām mārketinga aktivitātēm. Tomēr, lai uzņēmumu īstenotā datu iegūšana un turpmākā apstrāde tiktu uzskatīta par likumīgu un atbilstošu, tam ir nepieciešams noteikts tiesiskais pamats. Līgumsaistību izpilde pati par sevi ir tiesiskais pamats datu apstrādei, taču tas nav attaisnojums datu tālākai izmantošanai mārketinga un citiem nolūkiem. Viens no praksē visbiežāk izmantotajiem datu apstrādes tiesiskajiem pamatiem, kas nav tiešā veidā saistīti ar līguma izpildi, ir datu subjekta piekrišana. Uzņēmumi nereti sastāda savus tipveida preču piegādes, pakalpojumu sniegšanas vai klienta karšu izmantošanas noteikumus, ietverot tajos punktus, saskaņā ar kuriem klienti piekrīt uzņēmuma plānotajai datu apstrādei. Bet vai ar to ir pietiekami?

Aktuālais regulējums Fizisko personu datu aizsardzības likumā

Fizisko personu datu aizsardzības likuma (turpmāk – FPDAL) 7. panta 1. punkts¹ paredz, ka viens no datu apstrādes tiesiskajiem pamatiem ir datu subjekta piekrišanas iegūšana. FPDAL 2. panta 2. punkts sniedz datu subjekta piekrišanas definīciju, nosakot, ka tas ir „datu subjekta brīvi, nepārprotami izteikts gribas apliecinājums, ar kuru datu subjekts atļauj apstrādāt savus personas datus atbilstoši pārziņa sniegtajai informācijai”. FPDAL neprecizē, kā izpaužas šis brīvais un nepārprotami izteiktais datu subjekta gribas apliecinājums.

Kaut arī normatīvo aktu līmenī nav nostiprināti nosacījumi, kādiem priekšnosacījumiem ir jāizpildās, lai personas sniegtā piekrišana datu apstrādei būtu uzskatāma par brīvu un nepārprotamu, direktīvas 95/46/EC (uz kuras normām ir balstīts FPDAL) 29. panta darba grupa, kas ir neatkarīga un konsultatīva institūcija datu aizsardzības jautājumos, jau 2011. gadā ir izstrādājusi pētījumu par datu subjekta piekrišanas definīciju.² Šajā pētījumā tiek norādīts, ka par brīvi sniegtu uzskatāma tāda

piekrišana datu apstrādei, kurā datu subjektam ir tikusi sniegta reāla izvēles iespēja, un līdz ar to piekrišana bijusi apzīnāta, turklāt datu subjektam nav jāsaskaras ar negatīvām sekām gadījumā, ja šāda piekrišana netiek sniegta.³

Praksē konstatētās problēmas

Praksē samērā bieži nākas saskarties ar situācijām, kad datu subjektam savu piekrišanu datu apstrādei nākas sniegt automātiskā kārtā. Proti, izvēles iespēja netiek sniegta. Ja persona vēlas saņemt pakalpojumu vai iegādāties preces, tai ir jāparaksta standarta līgums, kas ietver punktu par datu apstrādi. Neparakstot līgumu, nevar iegūt kāroto pakalpojumu vai preces. Turklāt nereti datu apstrādes/piekrišanas klauzulas ir noformētas pārāk vispārīgi un sniedzamo datu apjoms krietni vien pārsniedz pakalpojuma sniegšanai nepieciešamo datu apjomu. Tāpat joprojām pastāv situācijas, kad, sniedzot piekrišanu datu apstrādei tiešsaistes režīmā, laukums, kurā datu subjektam būtu jāapliecina sava piekrišana, jau ir automātiski aizpildīts (atķeksēts), un datu subjektam nākas veikt darbības, lai atceltu šādu automātiski aizpildītu laukumu.

Piekrišanas regulējums regulā 2016/679

Uzņēmumiem, kas apstrādā personas datus, balstoties uz datu subjekta piekrišanu, ir nepieciešams ņemt vērā, ka tikko ir pieņemta regula 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (turpmāk – regula)⁴. Regulas prasības būs piemērojamas, sākot ar 2018. gada 25. maiju. Regulas 7. pants ievieš stingrākas un konkrētākas prasības attiecībā uz piekrišanu.

Viens no būtiskākajiem precizējumiem, kas turpmāk vienoti piemērosies visā ES, ir tas, ka situācijās, kur „datu subjekta piekrišanu dod saistībā ar rakstisku deklarāciju, kas attiecas arī uz citiem jautājumiem, lūgumu dot piekrišanu norāda tā, lai to varētu skaidri atšķirt no citiem jautājumiem, saprotamā un viegli pieejamā veidā, izmantojot skaidru un vienkāršu valodu”.

Sarmis Spilbergs,
zvērīnāts
advokāts,
zvērīnātu
advokātu
birojs
Kļaviņš Ellex

Ilga Vaļko,
jaunākā
juriste,
zvērīnātu
advokātu
birojs
Kļaviņš Ellex

- 1 Fizisko personu datu aizsardzības likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. gada 6. aprīlis, Nr. 123/124
- 2 Article 29 Data Protection Working Party. Opinion 15/2011 on the definition of consent. Adopted on 13 July 2011. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf
- 3 Ibid, 17. lpp.
- 4 Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 119/1, 4.5.2016.

JURISTA PADOMS

Atbilstoši regulas 7. panta ceturtajai daļai, vērtējot to, vai piekrišana ir dota brīvi, tiks ņemts vērā apstākļi, vai līguma izpilde, tostarp pakalpojuma sniegšana, ir atkarīga no piekrišanas tādai personas datu apstrādei, kas nav nepieciešama šī līguma izpildei.

Tas nozīmē, ka piekrišana netiks uzskatīta par brīvi sniegtu, ja personai nebūs iespējams noslēgt attiecīgā pakalpojuma vai preču iegādes līgumu, automātiski nepiekrītot datu apstrādei. Turklāt, ir jāparedz atsevišķu piekrišanu dažādām personas datu apstrādes darbībām vai mērķiem. Tātad, lai līgumos iekļautās piekrišanas varētu tikt uzskatītas par spēkā esošām, šis punkts ir jāizceļ pārējo vidū un jālūdz klientam atsevišķi parakstīties pie šī punkta, ievilt ķeksīti „es piekritu” vai citādā veidā nodrošināt iespēju, ka klients var parakstīt pamatlīgumu un saņemt attiecīgās preces vai pakalpojumus, bet, vienlaikus nepiekrītot plašākai personas datu apstrādei, nekā strikti nepieciešams līguma izpildei. Turklāt, kā jau ir patlaban, piekrišanu nevarēs iegūt ar datu subjekta klusēšanu, proti, jau iepriekš iezīmējot attiecīgos piekrišanas laukus un nodrošinot vienīgi iespēju atzīmēt pretējo.

Sekas regulas prasību neievērošanai attiecībā uz atbilstošas piekrišanas saņemšanu izpaudīsies tādejādi, ka šī piekrišana tiks uzskatīta par spēkā neesošu.

Veicamie pasākumi regulas prasību ievērošanai

Neskatoties uz to, ka regula būs piemērojama, tikai sākot ar 2018. gada 25. maiju, jau tagad uzņēmumiem būtu svarīgi pareizi izprast galvenās regulas prasības un pakāpeniski veikt pasākumus atbilstības nodrošināšanai, jo sevišķi, ņemot vērā, ka regula paredz par datu subjekta piekrišanas nosacījumu neievērošanu naudassodu apmērā līdz 20 miljoniem eiro vai līdz 4% no tā kopējā visā pasaulē iepriekšējā finanšu gadā gūtā gada apgrozījuma atkarībā no tā, kuras summas apmērs ir lielāks.

Kaut arī jautājumā par regulas pilnīgi pareizu piemērošanu pastāv vēl zināma neskaidrība, ņemot vērā tās neseno spēkā stāšanās datumu, tomēr 29. panta darba grupas darbības plānā 2016. gadam ietilpst uzņēmumiem sagatavotu vadlīniju izstrāde, kas palīdzētu praksē pareizi piemērot regulas prasības.

Balsoties uz regulas preambulu, kopsakarā ar 7. panta regulējumu, jau ir secināms, ka praksē uzņēmumi varēs pareizi īstenot regulas prasības, ievērojot turpmāk minēto:

- datu subjekta piekrišana ir bijusi aktīva, un pārzinis nepaļaujas uz datu subjekta klusēšanu un neizmanto iepriekš atzīmētus piekrišanas laukumus;
- ieviešot divus atsevišķus līgumus vai veidlapas – vienu, kas paredz iespēju saņemt pakalpojumu, un otru, atsevišķu līgumu vai veidlapu, kas paredzētu datu subjekta piekrišanu datu apstrādei;
- katrai datu apstrādes darbībai tiek saņemta atsevišķa datu subjekta piekrišana;
- pakalpojumu saņemšana netiek padarīta atkarīga no datu apstrādes, kas nav obligāti nepieciešama konkrētā pakalpojuma saņemšanai;
- datu subjekts ir informēts par savām tiesībām jebkurā laikā atteikties no sniegtās piekrišanas datu apstrādei, un atteikšanās var tikt veikta ar tādu pašu līdzekļu starpniecību, ar kādu tika sniegta pierišana.

Šādā veidā tiktu nodrošināts, ka datu subjekti, kuri nevēlas, lai viņu dati tiktu apstrādi mārketinga nolūkos, joprojām varētu saņemt pakalpojumu, un personas dati tiktu apstrādāti vien tik lielā mērā, cik būtu nepieciešams paša pakalpojuma saņemšanai, savukārt jebkādi papildu datu apstrādei būtu jāslēdz atsevišķa vienošanās.

Tādejādi kopumā sagaidāms, ka regula pavērs datu subjektiem daudz plašākas izvēles iespējas tam, vai sniegt savus personas datus pakalpojumu saņemšanas nolūkā, savukārt uzņēmumiem būs pienākums rūpīgi sekot līdzi tam, vai personas datu iegūšana norit atbilstoši regulas prasībām. ■ J P

Materiāls tapis
sadarbībā ar

**Klavins
Ellex**